

NOVES TENDÈNCIES EN LA CREACIÓ I GESTIÓ D'EMPRESSES SOCIALS: CASOS D'ESTUDI

Coordinadors: E. Oliveras, R. Bastida i M. Mas-Machuca

Fundació Ared: un exemple d'adaptació als canvis socials, econòmics i legislatius

Autors

Ester Oliveras Sobrevias

Professora agregada
Universitat Pompeu Fabra

Carmen Parra

Directora
Càtedra d'Economia Solidària
Universitat Abat Oliba CEU

Objectius, àrees de coneixement i públic objectiu del cas

Aquest cas té tres objectius principals. En primer lloc, reflexiona sobre la necessitat d'adaptació de les entitats per ajustar-se als canvis socials, econòmics i legislatius. En segon lloc, obre un debat sobre el tipus d'informació aportada per l'entitat i on es classificaria en la cadena de l'impacte social. Finalment, obre la possibilitat d'utilitzar el Balanç del Bé Comú com a eina de gestió i comunicació de l'empresa, amb els seus avantatges i inconvenients.

Aquest cas pot ser útil en assignatures que tractin les empreses socials, les empreses d'inserció laboral, la cadena de valor de l'impacte social o el Balanç del Bé Comú. El cas és adient per a estudiants de grau i de postgrau.

Introducció

Fundació Ared es va fundar oficialment el 1994. La llavor d'aquesta entitat sorgeix els anys previs a la creació de la presó de dones de Wad-Ras, situada al barri de Poblenou de Barcelona.

Un grup de dones que assistien a un taller de confecció organitzat a la mateixa presó expressaven preocupació sobre la seva capacitat per inserir-se al mercat laboral, un cop haguessin complert la seva sentència. Maria Teresa Rodríguez, a càrrec d'aquest taller de confecció, va recollir aquestes inquietuds i, conjuntament amb altres persones, va decidir crear un espai per formar dones en situació de règim penitenciari obert que facilités la transició a la vida fora de la presó i al mercat laboral.

Durant els seus 25 anys i escaig de funcionament, Fundació Ared ha anat ampliant la capacitat de formació. Això ha estat possible gràcies a successives extensions de les seves instal·lacions, més personal de suport i persones voluntàries, així com un increment en el seu finançament. Aquests canvis han permès augmentar el nombre d'usuaris i usuàries que poden beneficiar-se de la seva tasca, sense cenyir-se exclusivament a l'àmbit penitenciari.

Tot i que, actualment, la part d'inserció de les dones en l'àmbit penitenciari suposa un percentatge petit, aquest col·lectiu encara es considera l'ànima de la Fundació. També cal remarcar que l'acolliment de dones en situació penitenciària suposa una formació de llarga durada que pot allargar-se entre un i dos anys i que és difícilment comparable a programes de formació més específics de curta durada. A la Taula 1 es pot observar com el nombre de dones preses a Catalunya es situa en una forquilla d'entre 400 i 600 preses. Actualment, de les 477 dones penades, 199 tenen un tractament de tercer grau, fet que habitualment permet sortides ordinàries del centre.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Preventives	176	219	187	164	158	180	158	121	88	99	113	96
Penades	432	475	542	577	591	559	507	523	546	510	479	477
Penades en 3r grau	158	160	160	185	225	209	217	176	188	188	186	199

Font: Departament de Justícia, Generalitat de Catalunya

Taula 1. Evolució del nombre de dones en centres penitenciaris

Tot i que el nombre de dones en centres penitenciaris no ha disminuït de forma significativa en els darrers deu anys, cal destacar que l'acompanyament i formació que s'ofereixen a dins de les presons sí que ha millorat.

En els seus inicis, la formació que ofería Fundació Ared era exclusivament en el sector tèxtil, però la llarga crisi que ha patit aquesta activitat va fer que aquesta formació no fos la més adient per afavorir la inserció laboral. Per aquest motiu, al llarg del temps s'han anat afegint formacions que incrementen la possibilitat d'obtenir un lloc de treball. A partir de l'any 2001, es comença a oferir formació en càtering. I actualment també hi ha formació en obradors i en assistència socio sanitària.

L'any 2016 la Fundació Ared crea l'empresa d'inserció Salta¹, que té com a objectiu ajudar algunes de les persones usuàries que s'han

1. Per conèixer el funcionament i les característiques de les empreses d'inserció laboral a Catalunya es pot visitar el link següent: <http://treball.gencat.cat/ca/ambits/insercio-laboral-rmi-i-discapacitat/empreses-insercio/>

format en els cursos de la Fundació Ared per tal que aconseguixin una feina. Per això utilitza processos d'acompanyament personalitzats i d'estructures adaptades a la seves necessitats. Salta té dues línies d'activitat: confecció i càtering.

Activitats de la Fundació

A continuació, es resumeix la informació que la Fundació Ared, conjuntament amb l'empresa d'Inserció Salta, aporten a la memòria de l'any 2016 i que serveix per explicar la seva activitat.

L'equip d'Ared està format per 33 tècnics, 64 contractes a l'empresa d'Inserció Salta i 63 voluntaris. Així doncs, 379 famílies viuen dels ingressos que almenys una persona del nucli familiar aporta a la llar. Si se li sumen les 64 persones contractades per Salta, el resultat és de 443 famílies.

L'acompanyament social dels alumnes es realitza a través de dues figures, un educador/a i un formador/a, per assegurar un acompanyament complet a cada una de les persones usuàries, que va més enllà de la formació professional.

- Programes de formació. Durant l'any s'han realitzat 12 cursos, als quals han assistit 232 alumnes.
 - Atenció sociosanitària a persones dependents d'institucions socials (3 cursos)
 - Auxiliar de confecció industrial (1 curs).
 - Operacions bàsiques de cuina (1 curs).
 - Operacions bàsiques de pastisseria (1 curs).
 - Operacions bàsiques de càtering (3 cursos).
 - Retocs i adaptació de peces i articles de tèxtil i pell (3 cursos).
- Programes d'inserció. En aquests programes s'han atès 1.161 persones, de les quals s'han inserit 379 persones, 52 provinents de justícia.
 - Programa Incorpora i Reincorpora.
 - Programa Làbora.

- Programa d'Orientació i acompanyament a la Inserció.
- Programa de Mesures Actives d'Inserció (RMI).
- Programes Integrals Garantia Juvenil.

Segons la memòria anual de l'any 2016:

- Persones ateses per l'entitat: 1.270.
- Persones que han trobat feina: 379.
- Persones provinents de justícia que han trobat feina: 52.
- Contractes a l'empresa d'Inserció Salta: 63. D'aquestes, 32 han estat en contractes de confecció, 20 en contractes de càtering i 3 en contractes d'obrador. Un 70% han estat dones amb una mitjana d'edat de 47 anys. La mitjana d'edat dels contractes dels homes ha estat de 41.

Les dades històriques dels darrers anys són les següents:

ANY	2013	2014	2015	2016
Persones ateses	1.072	1.022	1.246	1.270
Insercions laborals	315	337	319	379
Percentatge	29,38%	32,97%	25,6%	29,84%

La memòria també posa èmfasi en el Projecte Llabor, que es gestiona conjuntament amb les Filles de Maria Auxiliadora, una congregació religiosa internacional que té com a objectiu la formació integral dels joves. El Projecte Llabor ha atès 20 persones i 300 familiars d'aquests usuaris i 600 persones més en activitats grupals.

La memòria també aporta informació sobre els actes i les visites que s'han realitzat.

Dades econòmiques

En relació a Salta, Empresa d'Inserció, s'aporten les dades econòmiques per les seves dues branques d'activitat:

Salta Confecció ha treballat per a 62 clients i ha produït 40.000 unitats (roba de llit, uniformes laborals, etc.).

Salta Càtering i obrador ha treballat per 326 clients i ha realitzat 1.500 serveis, que han servit 700.000 comensals. La satisfacció dels clients és molt elevada.

	2012	2013	2014	2015	2016
Facturació (en milers €)	750	800	1.000	1.100	1.400
Contractació	50	49	64	54	64

Finalment, la Fundació publica el Balanç i Compte de Resultats consolidats i auditats, que reproduïm a continuació:

	2016	2015
Actiu no Corrent		
I. Immobilitzat intangible	1.975,10 €	2.821,76 €
II. Immobilitzat material	953.298,05 €	1.033.039,28 €
III. Inversions a llarg termini	5.600,00 €	5.600,00 €
Actiu Corrent		
I. Existències	95.475,55 €	141.016,30 €
II. Deutors i clients a cobrar	1.556.622,93 €	1.342.233,74€
III. Inversions financeres a curt	300,00 €	680,00 €
IV. Periodificacions	1.059,38 €	2.443,06 €
V. Efectiu i tresoreria	122.245,31 €	79.161,15 €
Total Actiu	2.736.576,32 €	2.607.885,29 €
A) Patrimoni net		
A-1) Fons Propis	574.014,39 €	356.825,82 €
A-3) Subvencions, donacions rebudes	1.560.612,93 €	1.642.547,74 €
B) Passiu no corrent		
II. Deutes a llarg termini	118.688,27 €	145.830,32 €
C) Passiu corrent		
II. Deutes a curt termini altres comptes a pagar	335.662,85 €	276.805,51 €
Total Passiu	2.736.576,32 €	2.607.885,29 €

	2016	2015
1. Import net de la xifra de negocis		
Vendes i prestació de serveis	1.388.036,40 €	1.173.406,23 €
Ingressos periòdics, promocions, col·laboradors	462.705,88 €	468.009,54 €

Subvencions oficials	307.221,26 €	357.745,35 €
Donacions i altres ingressos	417.073,88 €	264.669,96 €
Altres subvencions traspassades a resultat	717.532,27 €	431.190,97 €
2. Ajudes concedides		
Ajudes socials, beques, menjador social	-193.309,43 €	-137.693,23 €
3. Variació existències		
Variació existències	17.674,93 €	18.357,07 €
4. Aprovisionaments		
Consum mercaderies, treballs altres empreses	- 295.532,60 €	-279.195,95 €
5. Altres ingressos d'activitats		
Ingressos accessoris i gestió	194.327,56 €	186.794,41 €
6. Despeses de personal		
Despeses de personal tècnic	- 1.267.644,53 €	-1.211.350,79 €
Despeses de personal d'inserció	- 792.400,73 €	-790.086,56 €
7. Altres despeses d'explotació		
Lloguers, reparacions, serv. externs, subministraments, assegurances, material cursos, projecte La Llabor, etc.	- 688.161,56 €	-518.937,20 €
8. Amortitzacions		
Amortitzacions	- 140.450,39 €	-146.564,56 €
9. Subvencions d'immobilitzat		
Subvencions i donacions de capital	177.062,33 €	152.580,15 €
Resultat d'explotació	304.135,27 €	-31.074,61 €
12. Ingressos financers		
Ingressos financers	0,15 €	13,46 €
13. Despeses financeres		
Despeses financeres	- 8.176,34 €	-10.795,77 €
18. Deteriorament i resultat per venda d'instruments financers		
Deteriorament i resultat per venda d'instruments financers	-16.492,28 €	
Resultat financer	- 24.668,47 €	-10.782,31 €
Resultat abans d'impostos	279.466,80 €	- 41.856,92 €
Resultat de l'exercici	279.466,80 €	- 41.856,92 €

Preguntes

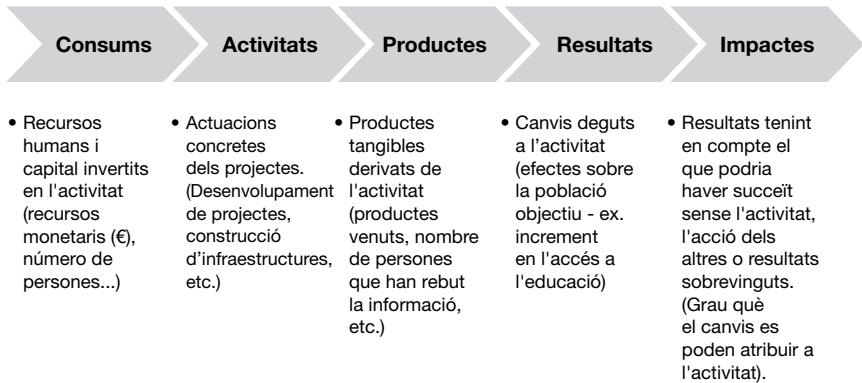
A partir de les dades presentades en l'Informe Anual de la Fundació Ared, es plantegen un seguit de preguntes per reflexionar sobre la capacitat d'adaptació de l'entitat i l'abast de les dades publicades.

- Com ha respost l'entitat als canvis que s'han anat produint durant els seus anys d'existència?
- Tenint en compte la cadena de valor de l'impacte social (annex 1). En quin(es) fases classificariu les informació que proporciona l'entitat en la seva memòria?
- Amb la informació proporcionada, respon les preguntes de l'Annex 2 que permeten una primera aproximació a l'elaboració del Balanç del Bé Comú.
 - En quines àrees et manca informació?
 - En quins aspectes creus que podria millorar la gestió i comunicació de l'entitat si utilitzés el Balanç del Bé Comú?
 - Com classificaries la informació proporcionada en el Balanç del Bé Comú en la cadena del valor de l'impacte social?

Bibliografia

- Felber, C. (2015) *Economía del Bien Común: Un modelo económico que supera la dicotomía entre capitalismo y comunismo para maximizar el bienestar de nuestra sociedad*. Editorial Deusto.
- Fundació Ared. <http://www.fundacioared.org/es/memoria-anual/quienes-somos/34>

Annex 1. Cadena de l'impacte de valor

Font: AEF (2015)

Annex 2. Mini test sobre el Balanç del Bé Comú

Per puntuar:

- **0-2** Sense evidències/activitat aïllada.
- **3-4** Algunes evidències, però sense integració en els processos de l'organització.
- **5-6** Evidències integrades en les maneres de treballar els processos amb moltes possibilitats de millora.
- **7-8** Evidències integrades en els processos amb algunes possibilitats de millora.
- **9-10** Les evidències fan que l'organització sigui un referent en EBC.

ÀMBIT	OBJECTIUS	PUNTS
Contractació ètica/ Política de compra	La meva entitat aplica criteris per prioritzar la contractació de proveïdors ètics/responsables: de proximitat, productes de comerç just, proveïdors de l'economia social, productes ecològics, etc.	
Contractació ètica/Selecció de proveïdors	La meua entitat selecciona els seus proveïdors de forma transparent i amb condicions no abusives: preu just, condicions de pagament, etc.	

Gestió econòmica	La gestió econòmica de la meua entitat s'enfoca i es realitza amb criteris de caràcter ètic, social, mediambiental i solidari.	
Utilització de serveis financers	La meua entitat treballa habitualment amb serveis financers de caràcter ètic (Banca Ètica).	
Condicions de treball	La meua entitat disposa de mecanismes per garantir unes condicions de treball dignes i l'estabilitat i la qualitat en la contractació i l'ocupació (definició dels llocs de treball, horaris flexibles acordats per ambdues parts, convenis col·lectius, etc.).	
Seguretat i salut laboral, benestar	La meua entitat disposa de mecanismes per fomentar la seguretat i salut laboral, afavorir un entorn de treball saludable i prevenir riscos psicosocials.	
Conciliació	La meua entitat disposa de programes per fomentar l'equilibri entre les diferents esferes vitals: personal, laboral i familiar.	
Igualtat d'oportunitats i no discriminació	La meua entitat disposa de mecanismes per garantir la igualtat d'oportunitats i no discriminació en tots els processos de selecció, promoció, mobilitat, retribució, etc. Per raons de sexe, edat, raça, religió o qualsevol altra associada als drets humans fonamentals.	
Foment de l'ocupació de col·lectius en risc d'exclusió	La meua entitat té en compte la contractació de persones o col·lectius en risc d'exclusió del mercat laboral.	
Formació	A la meua entitat disposem d'accions formatives per millorar el desenvolupament professional dels treballadors.	
Consum responsable	La meua entitat realitza accions que promouen l'alimentació saludable i el consum responsable entre els empleats. També fomenta la reducció d'envasos, el reciclatge i la reutilització dels productes consumits.	
Retribució responsable	La meua entitat disposa d'un sistema de retribució que assegura que els salaris més baixos garanteixen una vida econòmicament digna i que les diferències salarials són proporcionals als nivells de responsabilitat.	

Retribució transparent	El sistema de retribució de la meva empresa és transparent i compartit.	
Participació en iniciatives col·laboratives	La meva entitat col·labora amb altres empreses o entitats per millorar la contribució dels seus productes o serveis a la societat (compartint informació, coneixement, recursos, voluntariat, etc.)	
Gestió ambiental	La meva entitat fa accions per minimitzar els impactes ambientals negatius dels seus productes o serveis.	
Emissions de CO ₂	La meva entitat mesura i compensa les emissions de CO ₂ derivades de les seves activitats.	
Cooperació i solidaritat	La meva entitat fa accions de cooperació, solidaritat, ja sigui com a empresa o promovent pràctiques de voluntariat.	
Transparència econòmica	La meva entitat informa amb transparència del valor econòmic generat i com es distribueix entre els diferents col·lectius amb què es relaciona.	
Accés a la informació	La meva entitat publica informació periòdica i transparent de la seva aportació al bé comú i en facilita la verificació.	
Participació en la comunitat	La meva entitat participa amb altres organitzacions en iniciatives que fan aportacions al bé comú de la comunitat.	
Suma total (valor absolut)		

L'escola de l'Economia del Bé Comú és de 0 a 1.000, per trobar el nivell d'alineament general: Suma total / 200 i multiplica x 1.000

Annex 3. La matriu de l'Economia del Bé Comú

	DIGNITAT HUMANA	SOLIDARITAT	SOSTENIBILITAT ECOLÒGICA	JUSTÍCIA SOCIAL	PARTICIPACIÓ DEMOCRÀTICA I TRANSPARENT
Proveïdors	A1: Gestió ètica de l'oferta / subministraments 90				
Finançadors	B1: Gestió ètica de les finances 30				
Treballadors (incloent propietaris)	C1: Qualitat del lloc de treball i igualtat 90	C2: Repartiment just del volum de treball 50	C3: Promoció del comportament ecològic de les persones empleades 30	C4: Repartiment just de la renda 60	C5: Democràcia interna i transparència 90
Clients/ Productes/ Serveis	D1: Relacions ètiques amb els clients 50	D2: Solidaritat amb altres empreses 70	D3: Concepció ecològica de productes i serveis 90	D4: Concepció social de productes i serveis 30	D5: Augment dels estàndards socials i ecològics sectorials 30
Àmbit social. Foment dels valors del bé comú.	E1: Efecte social/ Significat del producte/ servei 90	E2: Aportació a la comunitat 40	E3: Reducció d'efectes ecològics 70	E4: Orientació dels beneficis al bé comú 60	E5: Transparència social i participació en la presa de decisions 30

Ester Oliveras Sobrevias

ester.oliveras@upf.edu

Carmen Parra

cparra@uao.es

Per disposar de la nota pedagògica del cas, podeu
enviar un email a ester.oliveras@upf.edu

Entitats col·laboradores

